

BÜTÇE BİLİNCİNİN ÖLÇÜLMESİ VE BÜTÇE BİLİNCİNİN ARTMASINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER: SAĞLIK YÖNETİMİ LİSANS ÖĞRENCİLERİ İLE BİR ARAŞTIRMA*

MEASURING BUDGET AWARENESS AND FACTORS EFFECTIVE IN INCREASING BUDGET AWARENESS: A STUDY WITH UNDERGRADUATE HEALTHCARE MANAGEMENT STUDENTS

Araştırma Makalesi
Research Paper

Mustafa CANBAZ **
Fatma KILINÇASLAN ***
Özlem GEDİK ***

Öz:

Devletler vatandaşların toplumsal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılanmış ve adaletli, yaşam standartlarına uygun bir ortamın sunulabilmesini görev edinmiştir. Farklı idari alanlarda kamusal hizmet sunumu, devletlerin temel görevlerinden olup bu hizmet, vergiler ile yerine getirebilmektedir. İşletmeler ve vatandaşlardan toplanan vergilerin etkin bir şekilde kullanılması, mali yönetimin görev kapsamını oluşturmakla birlikte bu durum bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bütçenin oluşturulması bu bağlamda ele alınmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütçe, devletin temel mali planını oluşturan, tahmin edilen gelir ve giderlerin bir arada bulunduğu belgeyi ifade etmekte olup halkın kamusal hizmet kapsamında beklentilerini göz önünde bulundurarak faaliyetlerin organize edilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda bütçe konusunda bireylerin bilinç düzeyi ve farkındalığının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, "sağlık temalı bir üniversitede sağlık yönetimi bölümü öğrencileri"nin bütçe bilinci ve bütçe bilincinin artışıyla etkili olan faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veriler anket uygulanarak elde edilmiş ve SPSS programı ile analiz edilmiştir. Yapılan basit doğrusal regresyon analizlerinde öğrencilerin "bilgilendirilme", "güven, memnuniyet, katılım", "odaklılık ve öncelik" "kaynak kullanımı ve temel prensipler" boyutlarının "bütçe bilinci" üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bütçe, Bütçe Bilinci, Bütçe Bilinç Düzeyi

Abstract:

States are designed to meet the social needs of citizens and have a responsibility to provide an environment that is equitable and conducive to living standards. Delivering public services in various administrative areas is one of the fundamental duties of states, and this obligation can be fulfilled through taxation. While the effective use of taxes collected from businesses and citizens falls within the purview of financial management, it also presents certain challenges. In this regard, the development of the concept of a budget is an important issue. A budget refers to the document that outlines the fundamental financial plan of the state, which includes estimated revenues and expenditures and necessitates the organization of activities based on the public's expectations within the scope of public services. In this context, individual awareness and understanding of the budget are considered crucial. This study aims to investigate the budget awareness of "students in the health management department at a health-focused university" and the factors that influence the enhancement of budget awareness. Data was collected through a questionnaire and analyzed using the SPSS program. The results of the simple linear regression analysis indicated that the

aspects of “being informed,” “trust, satisfaction, participation,” “focus and priority,” and “resource utilization and basic principles” have an impact on the budget awareness”.

Keywords: Budget, Budget Awareness, Budget Awareness Level

---

* Makale Geliş Tarihi: 10.01.2025

Makale Kabul Tarihi: 10.04.2025

** Doç. Dr. Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, mcanbaz67@yahoo.com, orcid.org/0000-0002-5261-6187 (Sorumlu Yazar).

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, fatmakilincaslan4@gmail.com, orcid.org/0009-0003-1360-9499.

**** Dr. Öğr. Üyesi, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ozlem.gedik@afsu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0840-0765.

GİRİŞ

Toplumsal yaşamın bir sonucu olarak devlet, kurumların en kapsamlısı olarak var olmuş, ekonomik ve toplumsal yaşamda önemli bir rol üstlenerek toplum hayatını yönlendirmiş ve yönlendirmeye devam etmektedir (Yılmaz ve Biçer, 2010: 34). Bu bağlamda devlet, “toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ve ihtiyaçların giderilmesi esnasında beliren ilişkileri düzenleyen örgütsel yapı” şeklinde isimlendirilmektedir (Alkan, 2015: 1). Devletin ekonomi faaliyetleri mali alandaki politikalar ile yönetilmektedir. Maliye politikasının önemli bir unsuru olan kamu bütçesi, temel bir maliye aracıdır. Bu araç, klasik kamu müdahalesinin fonksiyonları yanında ekonomide kalkınmayı ve büyümeyi gerçekleştirmenin yanında, gelir ve servet dağılımında adaletin sağlanmasını hedefleyen bir yaklaşımdır (Yılmaz ve Biçer, 2010: 35).

Geçmişten günümüze kamu gelirlerinin harcama ve gelir gruplarına nasıl aktarılacağı ve bölüşüleceği konusu sürekli tartışılmıştır. Bu durum, kamu harcama yönetimini doğrudan ilgilendirmiş ve devletin temel gelir, harcama ve yatırım belgesi olan bütçenin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Kamunun vergi gibi temel gelir kalemi yanında tüm harcamalarının da bütçe aracılığıyla gerçekleştirildiği göz önüne alındığında, bu kapsamdaki yönetimin de bütçe kararları ile şekillendiği söylenebilir. Nihayet bütçe, kamu harcamalarıyla ilgili problemin çözülmesinde bir araç olarak sadece kamu harcamaları açısından değil gelirlerle birlikte dikkate alınması gerekir (Bektaş ve Çetinkaya, 2021: 237).

Demokratik sistemlerde bütçeleme sürecinde, maliye politikaları ve kamu mali yönetimi alanındaki gelişmeler ile birlikte farklı alanlardan vatandaşların sürece dâhil olması gündeme gelmektedir. Zira, vatandaşların verdikleri vergilerin kullanım alanlarını bilme hakları yanında talepleri söz konusudur. Bu kamusal talep, bir yandan vergi bilincine olumlu katkı sağlarken, diğer yandan kamu politikalarının etkinliği, kaynakların adil paylaşımı bakımından önem arz etmektedir. Vatandaşların kamu gelir ve harcamalarına karşı artan ilgileri, hükümetlerin harcamalar ve kaynakların verimliliği konusunda daha şeffaf davranmasını gerekli kılmaktadır. 2003 yılı sonrası yeniden yapılanma dönemine giren devlet “5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK)” ile bütçeleme anlayışında önemli bir reform gerçekleştirerek 2006 yılındaki sosyal güvenlik sisteminin toplulaştırılması reformu da dâhil yeni birçok kurumsal yapılanmaya ve anlayışa yönelmiştir (Geyik ve Özbay, 2023: 44). Zira ülkemizde 1982 Anayasası’nın 161. maddesi; “kamu tüzel kişilerinin harcamalarının yıllık bütçelerle yapılmasını” ifade etmektedir. Buna karşılık, “6085 sayılı Sayıştay Kanunu”nun 38’inci maddesi de kamu kaynaklarının elde edilmesi ve kullanılmasında idarenin hesap verme sorumluluğunu vurgulamaktadır (Güngör Göksu, 2020: 127).

Etkili bir yönetimin temelini teşkil eden şeffaflık, sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşmada önemli bir husus olup ayrıca mali piyasaların güvenli ve sorunsuz çalışmasına katkı yapmaktadır. Şeffaflık sayesinde hükümetlerin kurum ve kuruluşlarının yönetim birimlerinde görev alan kişilerin yaptığı işlemlerden doğan sorumluluğu ve hesap verebilirliği sağlanmaktadır. Bu sebeple, hükümetlerin bütçe şeffaflığına özen göstermesi oldukça önemlidir (Cankaya, 2014: 144; Pehlivan ve Gerekan, 2010: 56). Bütçe,

hükümetlerin en güçlü sosyo-ekonomik politikalarının bir aracıdır ve vatandaşların yaşamlarında önemli bir yere sahiptir. Vatandaşların bütçeleri anlayabilmesi, bu konuda bilgi edinebilmesi ve süreçlere ulaşabilmesi, kamu kaynaklarının kullanımında hükümetlerin hesap verebilirliğinin sağlanması bakımından önemlidir (Alkan, 2015: 1).

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Bütçe

Vatandaşların ihtiyacını karşılamak ve bu ihtiyaçları karşılarken adil ve yaşam standartlarına uygun bir ortamın oluşmasını sağlamak (refah seviyesini yükseltmek) devletin önemli amaçlarından biridir. Devlet, kamu hizmetini birçok idari ve fonksiyonel yapılar aracılığıyla yapmakta ve bu yapılanma için gelir yaratarak hizmet sunumunu gerçekleştirebilmektedir. Elde edilen vergilerin etkin bir şekilde kullanılması kamu mali yönetiminin temelini oluşturmaktadır ve bununla birlikte sorunlar da ortaya çıkabilmektedir. Gelirlerin yer aldığı ve bu gelirlerin dağıldığı giderlerin gösterildiği bir belge olan “bütçe”, kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için var olmuştur. Gelirleri ve harcamaları bir araya getiren bu belge, hükümetlerin en temel mali planını oluşturmaktadır (Hançer, 2018: 5).

Bütçe kelimesi ortaya çıktığı dönemde “para çantası” ya da “kamu cüzdanı” kavramlarının karşılığı olarak kullanılmıştır. Kavram gelişiminin ilk dönemlerinde devletin gelir-gider belgelerini ve mali kaynakların kullanım gereksinimlerini açıklama vazifesini üstlenmiştir. 17. yüzyılda ilk defa bugünkü anlamıyla kullanılan bütçe, zaman içinde İngilizce’de budget halini almıştır (Coşkun, 1997: 11). Ülkemizde bu terimin kullanımına Tanzimat Döneminde karşılıklı ayrıca bütçe terimi Cumhuriyet döneminde 491 sayılı “Teşkilatı Esasiye Kanunu” içinde yer almaktadır (Gölçek, 2014: 133).

Türk Dil Kurumu (TDK) bütçeyi; iki farklı anlamda ele almaktadır. İlkinde, herhangi bir kurum ya da kuruluşun, ailenin, öngördüğü gelir ve giderlerin tamamı; ikincisinde ise belirli bir dönemdeki gelir ve giderin oran niceliğinin belirlenmesine ve onaylanmasına izin veren karar anlamındadır. (Türk Dil Kurumu, 2024a). Bütçe kavramı zaman içinde siyasi ve hukuki bir kimlik kazanmış ve çağdaş bütçeleme yaklaşımı ile bütçe kavramı yalnızca mali araç olmaksızın ekonomik bir unsur olarak kullanım alanı edinmiştir (Ataç, 2004: 3).

1.2. Bütçe Okuryazarlığı

Okuryazarlık, bireylerin hayatlarında gelişen her şeyi nasıl algıladıkları, sosyal çevrelerinde olan ilişkilerin nasıl bir anlam bulduğu, nesne ve olayların nasıl biçimlendiği ile ilgili bir kavram olarak ifade edilmektedir (Aşıcı, 2009: 11). Bütçe okuryazarlığı ise vatandaşın bütçe sürecine katılabilmesi ve kamuya ait bütçelerin okunup anlaşılabilmesi kabiliyeti şeklinde tanımlanmaktadır. Vatandaşın kamu bütçelerinin ne anlama geldiğini anlayarak bütçe süreçlerine katılmalarını konu edinmektedir. Bireylerin bütçe süreçlerini veya ekonomik ve mali işleyişin nasıl olduğunu anlamaları “finansal okuryazarlık” ve “vergi okuryazarlığı” ile ilgili olduğu gibi “bütçe okuryazarlığı” ile de bağlantılı olup, bireyin kendi bütçesini yönetebilmesi bütçe okuryazarlığı çerçevesinde değerlendirilir. Katılımcılık ve bütçe okuryazarlığı aynı temelde değerlendirilebilir. Bütçe okuryazarlığı katılımcılıkla aynı

kapsamda olup vatandaşın bütçe sürecinde aktif rol üstlenmesini içermektedir (Pehlivan, 2021: 7-8).

Bütçe okuryazarlığı kendi içinde iki kapsamda değerlendirilebilir. İlki, bu okuryazarlığa sahip bireylerin teknik bütçe bilgisine sahip olup bu belgeyi yorumlayabilmelerini içerirken, ikincisi ise daha kapsamlı bir okuryazarlık gerektirmekte ve bu kapsamda bireylerin beyanname hazırlayabilmelerini, kamu bütçe politikalarının sosyo-ekonomik etkilerini anlayabilmelerini ve kendilerini bu konuda geliştirebilmelerini ifade etmektedir (Eroğlu ve Kaynar, 2023: 64).

1.3. Bütçe Bilinci

TDK, bilinç kavramını üç farklı şekilde tanımlamaktadır. İlki, bireyin kendisi ve çevresini bilme becerisi; ikincisi, ana bilgi, ana görüş; üçüncüsü ise şuur, bilginin açık şekilde zihinde izlenim sürecidir (Türk Dil Kurumu, 2024b). Literatürde vergi bilincine ait oldukça fazla sayıda çalışmanın yanı sıra birçok açıklayıcı kavram bulunmakta, fakat bütçe bilincine dair net bir tanım bulunmamaktadır. Güngör Göksu (2020: 128) bütçe bilincini, bireylerin devlet bütçesi ile ilgili farkındalığı, harcama kalemleri hakkında bilgili olma ve buna dair eylemleri takip etme olarak ifade etmiştir.

Vergi bilinci, genel olarak idarenin verdiği hizmet ve mükellefin vergi vermesi konusu içerisinde mükellefin psikolojisinin incelendiği ve odaklanıldığı bir yaklaşım olarak ele alınabilir. Başka bir deyişle, davranışsal kamu maliyesi kapsamında iki taraflı bir ilişki içinde olan idare ve mükelleflerin incelendiği bir konudur. Buradan yola çıkarak genel vergi bilinci, bireylerin vergi verme sorumluluğunun farkında olmasını, bireyin bunu bilmesini ve hatırlamasını gerektiren bir durumu ifade etmektedir (Korlu vd., 2016: 445). Uyanık (2019: 359) çalışmasında literatüre dayanarak vergi bilincinin özetini “bir verginin ödenmesi gerektiğinin farkında olmak” tanımıyla belirtmiştir.

Mali alandaki yeni gelişmeler incelendiğinde, “mali saydamlık”, “hesap verebilirlik”, “katılımcılık”, “vatandaş odaklı yönetim” ve “bütçe okuryazarlığı” gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Bu kavramların toplumun her seviyesindeki bireyler tarafından anlaşılması ve uygulanabilmesi için bir farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca, devlet algısı değişerek bu yeni kavramların esas alındığı bir yönetim anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayış, temsili ve katılımcı demokrasiyi içeren bir beklenti yaratmıştır (Hançer, 2018: 95).

2. LİTERATÜR ÖZETİ

“5018 sayılı KMYKK” bütçeleme konusunda yaşanan değişimlerle reform sayılabilecek anlayışları beraberinde getirmiştir. Aşağıda yer verilen çalışmalarda dile getirilen görüşlere bakıldığında, toplumun her düzeyinde ve eğitimin her alanında bireylerin bilinç düzeylerinin artırılması beklentisi bulunmakta, bu kapsamda incelenen bütçeye yönelik ampirik ve teorik çalışmalardan bir kısmına aşağıda yer verilmiştir.

Geyik ve Özbay (2023: 58), çalışmalarında vatandaşların bütçeleme sürecinde daha fazla yer alınması gerekliliğini konu edinmiştir. Vergilerin nerelerde kullanıldığı, vatandaşlar tarafından bilgi sahibi olma istekleriyle kaynakların nasıl ve nerelerde

kullanıldığı sorgulanmaya başlanmış ve bu durum hükümetin daha şeffaf olmasını getirmiştir. Çalışmada vatandaş bütçesinin kavramsal çerçevesi ele alınarak Türkiye’de vatandaş bütçesinin uygulanması değerlendirilmiştir. Bütçe şeffaflığının önemli olduğu, sadece uzmanlara olan şeffaflığın yeterli olmadığı aynı zamanda vatandaşlar için de ulaşılabilir ve anlaşılır bir vatandaş bütçesinin varlığının diğer hususlar kadar önemli olduğu önerilerinde bulunmuşlardır.

Güngör Göksu (2020: 143), çalışmasında kamu yönetiminde yaşanan gelişmelerle birlikte devlet bütçesini kapsayacak birtakım yeniliklerin kabul edildiğini ve bu yeniliklerle daha şeffaf bir yönetim anlayışının, yönetici ve sorumluların topluma ve bireylere karşı daha fazla sorumluluk üstlenmesinin, kamusal zararlar konusunda daha ilgili bir kitlenin gelişmesinin önemini çizmiş, kamu gelirlerinde, harcamalarında ve hizmetlerinde bireylerin farkındalığını tespit etmeye çalışmıştır. Analizler sonucunda örnekleme Sakarya olan çalışmada bütçe bilinç skorunun 2,61 olduğu tespit edilmiştir. Hesaplama maksimum ve minimum skor değeri beş ile bir arasında değerlendirilmiştir. Belirlenen faktörler bütçe bilinci üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Ergen ve Durak Oldaç (2020: 243), çalışmalarında bütçe hakkı kavramını ele almışlardır. Halkın mali konularda söz sahibi olması parlamenter sistemin gelişmesiyle bütçe hakkı olarak oluşum sağlamıştır. Çalışmada bu hakkın gelişim süreci, çıkarılan anayasalar ve kanunlarda ne gibi düzenlemeler gerçekleştiği açıklamaya çalışılmıştır. Magna Carta ilk yazılı belge olarak İngiltere’de yönetim ve millet arasında yaşanan mücadele sonucunda neticelenmiştir. Ülkemizde yenilikçi devlet yöneticilerinin girişimleriyle cumhuriyetten önce bütçe hakkı gelişmeleri kendini göstermiş ve Cumhuriyetten sonra anayasa ve kanunlarla bütçe ve bütçe hakkı konularında kesin ve net hükümlerin olduğunu belirtmişlerdir.

Eroğlu ve Demirbaş (2016: 308), çalışmalarında mali saydamlık konusunun önemiyle Türkiye’de mali saydamlığın durumunu değerlendirerek buna yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Bilgi edinmenin bir sonucu olan mali saydamlık, demokrasinin varlığına delil teşkil etmektedir. 2000’lerin başında ülkemizde mali saydamlığın gelişmesine ve güçlenmesine yönelik çalışmalara başlandığını günümüze kadar ise yasal ve idari düzenlemeler gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda çalışmalarında, mali saydamlığın geliştirilmesi için hesap verebilirliğin esas alındığı ve her düzeyden katılımcının yer aldığı bir yapının oluşturulması, mali bilgi ve belgelerin açık, anlaşılır ve kolay erişilebilir olması, vatandaşların hesap sorabilme bilincinin güçlendirilmesi vb. önerilerinde bulunmuşlardır.

Alkan ve Yıldız (2016: 63), Dumlupınar Üniversitesi’nde Maliye bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ve üniversitede çalışan personelin bütçeleme süreçleriyle ilgili bütçeye yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma, bütçe kavramıyla birlikte bütçe çalışmaları ve uygulamalarının bütçe hazırlık, uygulama ve denetim aşamalarının değerlendirmesini kapsamaktadır. Değerlendirmede demografik özelliklere göre dağılımları ve bütçe algılarına bakılarak araştırma sonucunda öneriler

geliştirmişlerdir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların bütçe ve bütçe algılarının aynı zamanda bütçe sürecindeki hazırlık, uygulama ve denetim konularında bilgili oldukları görülmüştür. Katılımcıların cinsiyeti ile bütçe aşamaları arasında anlamlı bir fark olduğu ve erkek katılımcıların bütçeye yönelik algı ortalamalarının kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bütçe bilincinin oluşması ile bilgi düzeyi yüksek ülke ekonomisinde bilinçli bireylerin yer almasının öneme sahip olacağını belirtmişlerdir.

Harrington vd., (2016: 144) çalışmalarında öğrencilerin bütçeleme niyeti ve bütçelemeye yönelik tutumlarını ele almış ve öğrencilerin tutum, öznel norm, algılanan davranışsal kontrolün bütçeleme niyeti üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Öğrencilere düşük çaba gerektiren bir bütçeleme yöntemi öğretmenin onların finansal sorumluluk üstlenmesinde rehber vazifesi göreceği ifade edilmiştir. Finansal eğitim sunumunun ise bütçe bilincine ilişkin tutumu iyileştirebileceği belirtilmiştir.

Cesur ve Çelikkaya (2014: 12), çalışmasında vergi kültürü kavramının gelişimini ele almıştır. Bu kültürün gelişmesinde çoğu değişkenle birlikte vergilerdeki afların, vergi denetim sıklığının da etkili olabileceği aynı zamanda vatandaşın devlete duyduğu güvenin eklenebileceğinin mümkünlüğüne değinilmiştir. Çalışmanın amacı vergi kültürünün oluşum süreci ve bu sürecin vergi kültürüne ne gibi katkıların olduğunu değerlendirmektir. Devlete duyulan güven ve bu güvenin sonucunda vatandaşlık bilincinin oluşmasıyla bir toplumda vergi kültürünün yer edinebileceği belirtilmiştir.

Ergen (2012:332) çalışmasında vatandaşların kamudaki süreçlere aktif katılım sağlama anlayışını benimsemelerini, katılımcı bütçe tekniği uygulamalarının yaygınlaşmasına dayandırmıştır. Katılımcı bütçe tekniğinin, çift yönlü değerlendirilebildiği hem politika sağlayıcılar hem de politikaların uygulandığı vatandaşlara katkısı olacağı belirtilmiştir. Bu bütçeleme tekniği ile vatandaşların sürece dâhil olması, toplumsal farkındalığı beraberinde getireceğinden daha verimli ve farkındalığın artırdığı, sınırlı kamu kaynaklarının yönetiminde daha kapsamlı bir kesimin temsilinin sağlanacağı belirtilmiştir. Katılımcı bütçelemede etkili ve verimli yerel yönetimlerin bu model ile mümkün olabileceği ve bu modelin yaygınlaştırılmasının teoride ve pratikte yarar sağlayacağı önerisinde bulunulmuştur.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Mali sistem yapısı, rasyonel ve ideal kararları vermesi gereken bir yönetim anlayışını gerektirmektedir. Bu bakımdan yönetim, kamunun mali sisteminin uygulanabilmesi için önem taşıyan bir kavramdır. Bu bağlamda yönetim kavramı, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda bu amaçları gerçekleştirebilmek için gereklilikler ve uygulamalar bütünü olarak değerlendirilmenin yanında mevcut kaynakların amaçlar doğrultusunda kullanılması ve düzenlenmesi faaliyetleri olarak da belirtilebilir (Ergen, 2016: 95).

Yönetim olgusu, sağlık yönetimi kapsamında ele alındığında da benzer öneme sahiptir. Zira kamu sağlık kurumlarının yönetimi, diğer tüm kurumlar gibi bütçeye ve bu bütçenin etkili bir şekilde yönetilmesine ihtiyaç duyar. Bu bakış açısı, sağlık yönetimi müfredatı

kapsamında verilen yönetim, muhasebe ve mali içerikli derslerin öğrencilerde çalışma hayatlarında ihtiyaç duyacakları kimi kazanımların elde edilmesine yönelik bir beklentiyi ve farkındalığı da ifade etmektedir. Bütçe bilincine sahip olma ve bütçe bilincini ölçme arayışı ile yapılan bu çalışmanın sonuçları, söz konusu beklentiyi önemli ve anlamlı kılmaktadır.

Bütçe uygulamaları yani kamu kesimine ait gelir ve harcamalar yasalarla yerine getirilmektedir. Kamu bütçesinin süreci incelendiğinde, bütçenin "hazırlık", "uygulama" ve "denetim" aşamalarını toplumun her bireyinin bilmesi önemlidir. Bunun için, bireylerin bu sürece dâhil olmaları ve bütçe bilincinin gelişmesi gerekmektedir. Bu sayede, bütçeye dair farkındalığın ve anlayışın artması mümkün olabilecektir (Yıldız ve Alkan, 2017: 140). Bu çalışmanın amacı, aldıkları eğitim doğrultusunda bütçe konusundaki bilgi seviyelerinin yüksek olması beklenen sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin bütçe bilincinin ne düzeyde olduğunu ve bu bilincin nasıl etkilendiğini incelemektir. Özellikle, "bilgilendirilme", "güven, memnuniyet, katılım", "odaklılık ve öncelik", "kaynak kullanımı ve temel prensipler" gibi faktörlerin, öğrencilerin bütçe bilinci üzerindeki etkilerini belirlemektir.

Çalışmada yer alan “bilgilendirilme boyutu”, kitle iletişim araçları, medya, kamu spotu vb. farklı mekanizmalar aracılığıyla bütçe bilgilerinin vatandaşlarla paylaşılmasını; "güven, memnuniyet, katılım boyutu", ülkede yöneticilere, demokrasiye vb. duyulan güven ve memnuniyet duygularını ve vatandaş katılımını; "odaklılık ve öncelik boyutu", devlet bütçesinin özellikle hazırlama ve planlama aşamalarında vatandaşların fikirlerine, isteklerine doğrudan öncelik verilmesi ve uygulama sonrasında bütçe bilgilerinin vatandaşlarla paylaşılmasını; "kaynak kullanımı ve temel prensipler boyutu" ise kamu kaynaklarının kullanılmasında adalet, etkinlik, verimlilik vb. hususlara dikkat edilmesi ve denetim mekanizmalarının işlevsel olmasını ifade etmektedir (Güngör Göksu, 2020: 136).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada evreni, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi sağlık yönetimi bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Bölümde öğrenim gören ve evren büyüklüğünü temsil eden 565 öğrenci bulunmaktadır. Evrenin bilindiği araştırmalarda örneklem “ $n = Nt^2 / pq / d^2(N-1) + t^2 pq$ ” ile belirlenebilmektedir (Baş, 2010). Hesaplama sonucunda formülden elde edilen örneklem sayısı 229 olarak bulunmuş, çalışmada 250 öğrenciye ulaşılmıştır.

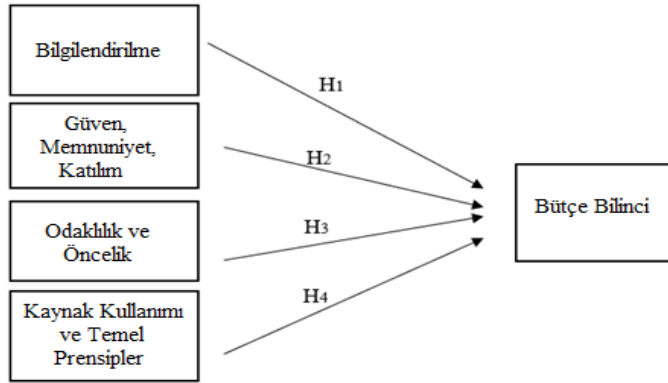
3.3. Veri Toplama Aracı ve Hipotezler

Araştırma verileri “anket formu” kullanılarak toplanmıştır, ankette ilk olarak demografik veriler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, öğrenim türü), daha sonra ise bütçe bilinci ve etkili faktörler ölçeğinin yer aldığı bölüm bulunmaktadır. Güngör Göksu (2020) tarafından geliştirilen “Bütçe Bilinci ve Etkili Faktörler Ölçeği” 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk 12 maddesinden “bütçe bilinç skoru”nu hesaplama yararlanılmaktadır. Ölçekteki diğer maddeler bireylerin bütçe bilincinin artışında etkili olan faktörleri belirlemede kullanılmaktadır. Ölçek “bilgilendirilme” “güven, memnuniyet, katılım” “odaklılık ve öncelik” “kaynak kullanımı ve temel prensipler” şeklinde beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 5’li likert olup verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular, bütçe bilinç skorunun

belirlenmesi ve bütçe bilincini etkileyen faktörlerin düzeyini belirlemeyi hedeflemektedir. Ölçek puanlamada 1 puan, minimum bütçe bilinç düzeyini; 5 puan ise maksimum bütçe bilinç düzeyini belirtmektedir.

Araştırmanın modeline ve çalışma kapsamında oluşturulan hipotezlere aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 1: Araştırmanın Modeli

- H₁: Öğrencilerin bütçe hakkında çeşitli kanallar aracılığıyla bilgilendirilmesinin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.
- H₂: Güven, memnuniyet ve katılımın öğrencilerin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.
- H₃: Odaklılık ve önceliğin öğrencilerin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.
- H₄: Kaynak kullanımı ve temel prensiplerin öğrencilerin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi “SPSS 26 istatistik programı” ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada betimsel istatistik olarak frekans, ortalama, standart sapma vb. verilmiştir. Çalışma kapsamında toplanan verilere normallik testi yapılarak hangi testlerin yapılacağına (parametrik-parametrik olmayan) karar verilmiştir. Normal dağılım gösterdiğinin tespit edilmesi için basıklık ve çarpıklık değerleri göz önünde bulundurulmuş ve bu değerlerin “-1 ile +1 aralığı”nda olduğu görülmüştür (Can, 2013; Morgan, Leech, Gloeckner ve Barrett, 2004). Sonuçlara göre çarpıklık (,713/ ,307) ve basıklık (-,683/ ,154) değerlerinin istenilen aralıkta olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan “bilgilendirilme”, “güven, memnuniyet, katılım”, “odaklılık ve öncelik” “kaynak kullanımı ve temel prensipler” boyutlarının bütçe bilinci üzerindeki etkisini belirlemede “basit doğrusal regresyon analizi” yapılmıştır.

3.5. Çalışma Etik Beyanı

Çalışmanın yapılabilmesi için “Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Müdahale Olmayan Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu”na başvurulmuş, ilgili evrak süreçleri sonrası kurul tarafından 13/12/2024 tarih ve 2024/11 sayılı kararı ile izin verilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında elde edilen demografik bulgular ve istatistiksel değerlendirmeler aşağıdadır.

Tablo 1: Bireylerin Sıklık Dağılımları (n=250)

Özellikler	Kategoriler	Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	186	74,4
	Erkek	64	25,6
Yaş Grubu	18-20	82	32,8
	21-23	141	56,4
	24 ve üzeri	27	10,8
Sınıf Düzeyi	1. sınıf	78	31,2
	2. sınıf	56	22,4
	3. sınıf	34	13,6
	4. sınıf	82	32,8
Öğrenim Türünüz	Normal Öğretim	147	58,8
	İkinci Öğretim	103	41,2
Bütçe denildiğinde sizdeki temel çağrışımları belirtiniz?	Denetim / Yolsuzluk / İstisna	20	8
	Kamu / Devlet / Anayasa	14	5,6
	Büyüme / Kalkınma / Ekonomi	84	33,6
	Vergi / Harcama / Borçlanma	132	52,8
Ülkemizde uygulanan bütçe ile ilgili gelişmeleri takip edebilmek amacıyla en çok hangi kaynaktan yararlanırsınız?	Resmi Yayınlar	52	20,8
	İnternet	178	71,2
	Gazete, Dergi vb. Basılı Yayınlar	12	4,8
	Diğer	8	3,2
Ülkemizde sizce hangi alanın bütçesi öncelikli olmalıdır?	Eğitim	95	38
	Sosyal Güvenlik-Sosyal Harcamalar	29	11,6
	Savunma-Güvenlik	26	10,4
	Altyapı Yatırımları	10	4
	Yerel Yönetim Hizmetleri	8	3,2
	Sağlık	82	32,8
Kamu kurumlarının bütçe sürecine hangi aşamada katılmak sizin için önceliklidir?	Bütçe Hazırlık Aşaması	109	43,6
	Bütçe Uygulama Aşaması	75	30
	Bütçe Denetim Aşaması	66	26,4
Yandaki kamu kurumlarının hangisinin bütçeleme sürecine katılmak sizin için önceliklidir?	Belediyeler [Yerel Yönetimler]	16	6,4
	Bakanlıklar [Eğitim, Sağlık vb.]	148	59,2
	Üniversite	59	23,6
	Yatırımcı Kamu Kuruluşları [Ulaştırma, Enerji vb.]	27	10,8

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerin %74,4’ünün kadın, %56,4’ünün 21-23 yaş aralığında, %32,8’inin 4. sınıf ve %58,8’inin normal öğretim olduğu görülmüştür. Öğrencilerin %52,8’i bütçenin vergi, harcama, borçlanma kavramlarını çağrıştırdığını belirtmiştir. Öğrencilerin %71,2’i bütçe ile ilgili gelişmeleri takip ederken internetten yararlandıklarını, %38’i eğitimin, %32,8’i ise sağlığın bütçesinin öncelikli olması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %43,6’sı bütçe hazırlık aşamasına katılımının öncelikli olduğunu ve %59,2’si bakanlıkların bütçeleme sürecine katılımının öncelikli olduğunu belirtmiştir.

4.1. Güvenilirlik Analizi

Analiz öncesinde ölçek ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenilirliğe ait katsayının 0,70 olması ölçek ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirliğin iyi bir değer sahip olduğu ifade edilmektedir (Kılıç, 2016: 47-48).

Tablo 2: Ölçeğin Güvenilirlik Analizi

Boyutlar	Cronbach's α	Madde Sayısı
Bütçe Bilinci	0,897	12
Bilgilendirme	0,853	5
Güven, Memnuniyet Katılım	0,868	6
Öncelik ve Odaklılık	0,888	5
Kaynak Kullanımı ve Temel Prensipler	0,896	5
Bütçe Bilincinin Ölçülmesi ve Etkileyen Faktörler Ölçeği	0,951	33

Tablo 2’de ölçeğe ait “Cronbach’ Alfa değeri”nin 0,70’in üzerinde olduğu görülmüştür. Bu katsayı, güvenilirliğin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. “Bütçe Bilincinin Ölçülmesi ve Etkileyen Faktörler Ölçeği”nin “Cronbach’ Alfa değeri”nin ise 0,951 olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Bütçe Bilinç Düzeyine İlişkin Bulgular

Öğrencilere ait bütçe bilinç düzeyi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Bütçe Bilinç Düzeyi

	Minimum	Maksimum	Standart Sapma	Ortalama
Bütçe Bilinç Düzeyi	1	5	0,70	3,07

12 sorudan oluşan boyuta göre öğrencilerin bütçe bilinç düzeyi 3,07’dir. Beş, en yüksek bilinci ve bir ise en düşük bilinç düzeyini belirttiğinden, 3,07 değeri öğrencilerin bütçeye ilişkin yüksek bilgisi olmadığını ve devlet bütçesi hakkında ilgi ve bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin, doğrudan iktisat ve maliye gibi alanlarda eğitim almadıkları, dahası bir tematik sağlık üniversitesinde lisans düzeyinde oldukları göz önüne alındığında, bu bütçe bilinç düzeyinin yetersizliğine rağmen, orta düzeyde değerlendirmek mümkündür. Zira dört yıllık bölümden katılımcıların dâhil edildiği bu çalışma kapsamında, konu hakkında bilgilenen tek öğrenci grubu, mezun olmaya yakın olan dördüncü sınıflar olup, öğrencilerin aldığı ders 8. yarıyılta ‘Kamu Maliyesi’ ile sınırlı

kalmıştır. Dolayısıyla, eğitim seviyesinin artması ile daha fazla bütçe bilinç düzeyine ulaşılacağı düşünülmektedir.

4.3. Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular

H_1 , H_2 , H_3 ve H_4 hipotezlerinin regresyon analizleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

H_1 : Öğrencilerin bütçe hakkında çeşitli kanallar aracılığıyla bilgilendirilmesinin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.

Tablo 4: Bilgilendirmenin Bütçe Bilinci Üzerine Etkisi

H_1	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	R^2	Beta	F	p	Sonuç
	Bilgilendirilme	Bütçe Bilinci	,225	,474	71,797	,000	Kabul

Tablo 4'te bilgilendirilmenin bütçe bilinci üzerindeki etkisini tespit etmek için yapılmış olan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Tablodaki değerlere göre bütçe bilinci anlamlı düzeyde bütçe hakkında çeşitli kanallar aracılığıyla bilgilendirilmesinden etkilenmektedir ($F=71,797$ $p=,000$). Beta değerine göre öğrencilerin bilgilendirilmesindeki bir birimlik artış, bütçe bilincinde 0,474 birimlik artış sağlamaktadır. R^2 'ye göre, bütçe bilincinin %22,5'i ($R^2=0,225$), bilgilendirilme değişkeni tarafından açıklanabilmektedir. Buna göre H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

H_2 : Güven, memnuniyet ve katılımın öğrencilerin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.

Tablo 5: Güven, Memnuniyet, Katılımın Bütçe Bilinci Üzerine Etkisi

H_2	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	R^2	Beta	F	p	Sonuç
	Güven, Memnuniyet, Katılım	Bütçe Bilinci	,209	,457	65,636	,000	Kabul

Tablo 5'te güven, memnuniyet, katılımın bütçe bilinci üzerindeki etkisini tespit etmek için yapılmış olan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Tablodaki değerlere göre bütçe bilinci anlamlı düzeyde güven, memnuniyet ve katılımdan etkilenmektedir ($F=65,636$ $p=,000$). Beta değerine göre öğrencilerin güven, memnuniyet ve katılım düzeyinde meydana gelen bir birimlik artış, bütçe bilincinde 0,457 birimlik artış sağlamaktadır. R^2 'ye göre, bütçe bilincinin yaklaşık %21'i ($R^2=0,209$), güven, memnuniyet, katılım değişkeni tarafından açıklanabilmektedir. Buna göre H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

H_3 : Odaklılık ve önceliğin öğrencilerin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.

Tablo 6: Odaklılık ve Önceliğin Bütçe Bilinci Üzerine Etkisi

H_3	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	R^2	Beta	F	p	Sonuç
	Odaklılık ve Öncelik	Bütçe Bilinci	,230	,480	74,145	,000	Kabul

Tablo 6'da odaklılık ve önceliğin bütçe bilinci üzerindeki etkisini tespit etmek için yapılmış olan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Tablodaki değerlere göre bütçe bilinci anlamlı düzeyde bütçelerinin toplum odaklı hazırlanması ve toplum bireylerinin

beklentilerinin öncelikli olmasından etkilenmektedir ($F=74,145$ $p=,000$). Beta değerine göre bütçelerin toplum odaklı hazırlanması ve bireylerinin beklentilerinin öncelikli olmasındaki bir birimlik artış, bütçe bilincinde 0,480 birimlik artış sağlamaktadır. R^2 'ye göre bütçe bilincinin %23'ü ($R^2=0,230$), odaklılık ve öncelik değişkeni tarafından açıklanabilmektedir. Buna göre H_3 hipotezi kabul edilmiştir.

H₄: Kaynak kullanımı ve temel prensiplerin öğrencilerin bütçe bilinci üzerinde etkisi vardır.

Tablo 7: Kaynak Kullanımı ve Temel Prensiplerin Bütçe Bilinci Üzerinde Etkisi

	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	R ²	Beta	F	p	Sonuç
H₄	Kaynak Kullanımı ve Temel Prensipler	Bütçe Bilinci	,243	,493	79,687	,000	Kabul

Tablo 7'de kaynak kullanımının ve temel prensiplerin bütçe bilinci üzerindeki etkisini tespit etmek için yapılmış olan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Tablodaki değerlere göre bütçe bilinci anlamlı düzeyde kaynak kullanımı ve temel prensiplerden etkilenmektedir ($F=79,687$ $p=,000$). Beta değerine göre kaynak kullanımı ve temel prensiplerin varlığındaki bir birimlik artış, bütçe bilincinde 0,493 birimlik artış sağlamaktadır. R^2 'ye göre bütçe bilincinin %24,3'ü ($R^2=0,243$), kaynak kullanımı ve temel prensipler değişkeni tarafından açıklanabilmektedir. Buna göre H_4 hipotezi kabul edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sağlık temalı bir üniversitede lisans eğitimi alan sağlık yönetimi öğrencileri ile gerçekleştirilmiş olan bu çalışma, yönetim ve mali içerikli dersler kapsamında çalışma alanının gereksinimleri doğrultusunda öğrencilerin bütçeye ilişkin bakış açılarını ve farkındalığını ifade etmektedir. Kamu kuruluşlarının belli bir bütçe ile idare edilmesi, bütçe konusunu sağlık idareciliği alanında önem arz eden bir düzeye ve araştırılması gereken bir konu haline getirmektedir. Sağlık idarecilerinin bütçenin önemi ve bütçe bilinci konusunda farkındalıkları, "5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu" ile güçlendirilmiş ve bu kanun doğrultusunda bütçeleme anlayışında yenilikler yapılmıştır.

Çalışmada sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin bütçe bilincinin ne düzeyde olduğu ve bu bilincin nasıl etkilendiği incelendiğinden, "bilgilendirilme", "güven, memnuniyet, katılım", "odaklılık ve öncelik", "kaynak kullanımı ve temel prensipler" alt boyutlarının bütçe bilinci üzerinde oluşturduğu etkiler, basit regresyon analizi ile test edilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda "bilgilendirmenin", "güven, memnuniyet ve katılımın", "odaklılık ve önceliğin", "kaynak kullanımı ve temel prensiplerin" bütçe bilinci üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ve öğrencilerin bilinç düzeyini arttırdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bulguların detayına inildiğinde öğrencilerin bütçe konusunda beklenti ve taleplerinin anket, kısa mesaj, kamu spotları ya da kamuya açık toplantılar eşliğinde yapılmasının bilgilendirilme mekanizmasına olumlu etkisinin olacağı ve bütçe konularına ilgi duyan yönlerini açığa çıkaracağı şeklinde yorumlanması, benzer şekilde öğrencilerin politika belirleme sürecinde aktif bir paydaş olma rolünü üstlenme isteğinin, sosyal adaletin

artmasının, ekonomik ve mali politikalar ile demokratik bir ortamın varlığının bütçe konularına ilgi duymalarını sağlaması mümkündür. Devamında gelirlerin adil harcanması vurgusunun, denetim mekanizmalarının etkili olma rolünün, kaynakların etkin kullanımına riayetinin ve şeffaflığın öğrencilerin bütçe konularına ilgi duymasında olumlu etki edeceği düşünülmektedir.

Teknolojik gelişmelerin ulaştığı seviye ile yaşadığımız dönemde bütçe belgeleri ile bunların uygulama sonuçları ve gerçekleştirmelerine erişimin kolaylaşması, kaçınılmaz olarak bunları analiz edebilmek ve yorumlayabilmek için gerekli bilinç düzeyine sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Bu konuda literatür incelendiğinde, yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğunu ifade etmek mümkündür. Nitekim Barut ve Türkal (2024: 1056) tarafından bütçe bilincine ilişkin kuramsal bir perspektifin ele alındığı çalışmada da benzer bir sınırlılığa işaret edilmiştir.

Ulaşılan çalışmalar içinde Yıldız ve Alkan'ın (2017: 141) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin bütçe algısına ilişkin hukukilik algısı ile şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcılık arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, çalışmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Çalışmada ayrıca bütçeleme süreçlerinde şeffaflık, bütçelemede etkinlik, hesap verebilirlik, hukukilik alt boyutlarında yapılacak iyileştirici çalışmaların bireylerin bütçe uygulamalarında kamu harcamalarının toplumsal ihtiyaçlara uygun belirlenmesi algısını güçlendireceği ifade edilmiştir.

Güngör Göksu'nun (2020: 143) Sakarya'da ikamet eden bireyler ile gerçekleştirdiği çalışmada bireylerin bütçe bilinç skoru, çalışmamızda ulaşılan bütçe bilinç skoruna kıyasla daha düşük çıkmıştır. Çalışmamız sonuçları ile benzerlik içeren sonuç ise bilgilendirme, güven, memnuniyet ve katılım, odaklılık ve öncelik, kaynak kullanımı ve temel prensipler boyutlarının bütçe bilincini olumlu etkilediğidir.

Selen ve Tarhan ise (2014: 122) çalışmada “mali şeffaflık”, “hesap verilebilirlik”, “bütçe savunuculuğu”, “mali demokrasi”, “katılımcılık” ve “vatandaş bütçe/vatandaş odaklı bütçe” uygulamalarının vatandaşların bütçe bilincinin artmasında etki olduğunu ifade etmiştir. Ulaşılan bu sonuçlar çalışmamızın sonuçları ile benzerlik içermektedir.

Beydemir'in (2024: 169) Türkiye'de yaşayan bireylerin bütçe bilincini ele aldığı çalışmada, bireylerin devlet bütçesine yönelik ilgi ve farkındalık düzeyinin çok düşük düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada vatandaş odaklı bütçeleme, şeffaflık ve vatandaşların bilgilendirilmesi faktörlerinin ise bireylerin bütçe bilinci üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuç, bütçe bilincini etkilediği ifade edilen boyutlar esas alındığında çalışmamızın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada, sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin bütçe bilinci ve farkındalığı araştırılmış ve “bilgilendirmenin”, “güven, memnuniyet ve katılımın”, “odaklılık ve önceliğin”, “kaynak kullanımı ve temel prensiplerin” bütçe bilincini olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, sağlık yönetimi bölümünde lisans boyunca alınan yönetim, muhasebe ve mali içerikli derslerin öğrencilerin bütçe bilincinin artırılmasına ve bir

farkındalık oluşturulmasına katkısı bakımında dikkat çekicidir. Bu bağlamda kamu maliyesi, bütçe ve bütçe ile ilgili konu ve düzenlemelerin ders müfredatlarında daha kapsamlı yer alması önerilmektedir.

Bütçe algısı ve bütçe bilinci ile ilgili seminer, konferans ve etkinliklerin artırılmasının öğrencilerin hem eğitimlerine hem de yönetsel becerilerine katkısı olacağı düşünülmektedir. Teknik olan bütçe belgelerinin sade, açık ve anlaşılır şekilde olması, bütçenin şeffaf ve anlaşılır bir şekilde sunulması, güvenin artmasına yardımcı olma vazifesi üstlenmektedir. Artan güven ile bireylerin devlete olan bağlılığı güçlenerek devletin en önemli gelir kaynağı olan vergiler konusunda daha duyarlı olmalarını sağlayacağı ifade edilebilir. Böylelikle bütçe bilinci güçlenmiş bireylerden oluşan toplumun tesisi sağlanmış olacaktır.

Ayrıca çocukların ve gençlerin devlet bütçesine yönelik ilgi ve farkındalık düzeyini geliştirebilecek katılımcı mekanizmaların geliştirilmesi ve buna yönelik projelerin hayata geçirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Son olarak sivil toplum kuruluşları ve politika yapıcılar ile bütçe bilincini ve farkındalığını sağlayacak çağın koşullarına uygun dijital uygulama örneklerinin neler olabileceğine ilişkin derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmesi, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara öneriler arasında yer almaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin yayın süreçlerinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi'nin "Etik Kurallara Uygunluk" başlığı altında belirtilen esaslara uygun olarak hareket edilmiştir.

Araştırmacıların Katkı Beyanı

Makale yazarların eşit katkısı ile üretilmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalede yazar tarafından beyan edilmiş herhangi bir olası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alkan, F. (2015). Yükseköğretim kurumlarında bütçe algısı üzerine ampirik bir çalışma (Master's thesis, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Alkan, F., & Yıldız, F. (2016). Kamu kurumlarının bütçeleme süreçlerinde bireylerin bütçe algısı üzerine bir araştırma. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 6(2), 54-66.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Ataç, E. (2004). *Bütçe*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Barut, M.E., & Türkal, H. (2024). Bütçe bilinci ve bütçe bilincinin artışında etkili olan faktörlere kuramsal bir bakış, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 7(4), 1051-1073.
- Baş, T. (2010). *Anket (6. baskı)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bektaş, N.B., & Çetinkaya, Ö. (2021). Bütçe yönetimi kavramı ve Türkiye’de bütçe yönetiminin başarısının değerlendirilmesi. *International Journal of Public Finance*, 6(2), 233-262.
- Beydemir, M. (2024). Vatandaş odaklı bütçeleme yaklaşımı perspektifinden Türkiye’de vatandaşların bütçe bilinci analizi (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cankaya, Ş. (2014). Mali şeffaflık ve hesap verebilirlik. *Sayıştay dergisi*, (94), 141-146.
- Cesur, A., & Çelikkaya, A. (2014). Türkiye’de vergi kültürünün gelişmesinde Gelir İdaresi Başkanlığı’nın yeri ve önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 1-14.
- Coşkun, G. (1997). *Devlet Bütçesi*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Ergen, Z. (2012). Yönetimden yönetişime: Katılımcı bütçeleme modeli. *Maliye Dergisi*, 163(17), 316-334.
- Ergen, Z. (2016). Kamu mali yönetiminde yeniden yapılanma: Muhasebe-İ Umumiye Kanunundan 5018 Sayılı Kanun’a bütçe ve harcama usullerinde dönüşüm. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 8(1), 46-58.
- Ergen, Z., & Durak Oldaç, B. (2020). Osmanlı imparatorluğundan günümüze bütçe hakkının gelişim süreci. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(3), 239-253.
- Eroğlu, E., & Kaynar, İ. (2023). Bütçe okuryazarlığı: Türkiye’de belediye meclis üyelerinin bütçe bilgi düzeylerinin analizi. *Amme İdaresi Dergisi*, 56(3), 59-79.

- Eroğlu, E., & Demirbaş, T. (2016). Mali saydamlığın önemi ve Türkiye’de kamu mali yönetiminin mali saydamlık açısından değerlendirilmesi/The Importance of Fiscal Transparency and an Evaluation of Public Financial Management in Turkey in terms of Fiscal Transparency. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 287-312.
- Geyik, O., & Özbay, F. (2023). Katılımcı bütçeleme aracı olarak vatandaş bütçesi ve Türkiye uygulaması. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 44-62.
- Güngör Göksu, G. (2020). Vatandaş bütçe bilinci ve bütçe bilincinin artışında etkili olan faktörlerin analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 66, 126-146.
- Gölçek, A.G. (2014). Bütçe kavramı ve bütçe hakkı: tarihsel bir inceleme. *Vergi Raporu*, (182), 132-139.
- Hançer, N. S. (2018). *Modern bütçeleme teknikleri: Vatandaş bütçesi ve Türkiye üzerine bir değerlendirme* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Harrington, C., Smith, W., & Bauer, R. (2016). Influencing business student intent to use a personal budget. *The Accounting Educators' Journal*, 26, 135-153.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach’ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Korlu, R. K., Gerçek, A., & Çetinkaya, Ö. (2016). Mükelleflerin yerel vergi algıları üzerine bir analiz: Bursa örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(3), 711-732.
- Morgan, G.A., Leech, N.L., Gloeckner, G.W., & Barrett, K.C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation*. Psychology Press.
- Pehlivan, M. (2021). *Bütçe okuryazarlığı; Ege bölgesi belediye meclis üyeleri üzerine bir çalışma* (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Pehlivan, A., & Gerekan, B. (2010). Yeni kamu yönetimi anlayışı ve muhasebe. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), 53-62.
- Selen, U., & Tarhan, B. (2014). *Türkiye’de Bütçe Hakkı Algısı*, Star Ajans Yayını, Uşak.
- Türk Dil Kurumu (2024a). Bütçe anlamı. <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 18.04.2024).
- Türk Dil Kurumu (2024b). Bilinç anlamı. <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 18.04.2024).
- Uyanık, A. (2019). Vergi bilinci ve vergiye gönüllü uyumun vergi gelirlerine etkilerinin değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, 177, 354-386.
- Yıldız, F., & Alkan, F. (2017). Katılımcı bütçeleme perspektifinden yükseköğretim öğrencilerinin bütçe algısı araştırması: Dumlupınar Üniversitesi örneği. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 129-145.
- Yılmaz, H.H., & Biçer, M. (2010). Türkiye’de mali reformlar sonrası değişen politika oluşturma, planlama, bütçeleme süreci ve orta vadeli harcama sisteminin uygulanabilirliği. *İktisat İşletme ve Finans*, 2(287), 33-68.